

วิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่าย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*

Phrae Provincial's Community Enterprises: Knowledge and Network's Management for Sustainable Development

พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติคุณโณ, อรอนงค์ วุวงศ์, ธาดา เจริญกุล¹ และกาญจนา คำจตุ²

Phrakru Sangharak Boonserm Kittivanno, Onanong Woowong,

Thada Charoenkusol and Kanjana Damjutti

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่¹

นักวิชาการอิสระ²

Mahachulalongkoravidyalaya University, Phrae Campus, Thailand

Independent Scholars, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phdbns11@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบัน และปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ 2) เพื่อศึกษาหลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน และ 4) เพื่อเสนอองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ทั้งเชิงคุณภาพ ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบท สภาพปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ได้ดำเนินผลิตรายอย่างยาวนานมีการปรับกลยุทธ์ตามลำดับ ปัจจุบันได้ขับเคลื่อนสู่ตลาดได้อย่างเป็นระบบสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการและผู้ผลิตในชุมชน ทั้งขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีปัญหาการผลิต การตลาด การออกแบบ การจำหน่าย การไม่มีศูนย์ข้อมูลแลกเปลี่ยนข่าวสาร มีวัสดุไม่พอเพียง

*ได้รับบทความ: 17 มีนาคม 2561; แก้ไขบทความ: 7 กรกฎาคม 2561; ตอรับตีพิมพ์: 9 มกราคม 2562

Received: March 17, 2018; Revised: July 7, 2018; Accepted: January 9, 2019

2. ความคิดเห็นของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่เกี่ยวกับองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.95$)

3. ผลของการศึกษาระบบความสัมพันธ์และความสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า ยังไม่มีระบบการจัดการเครือข่ายที่ชัดเจนยังเป็นลักษณะที่เป็นแบบต่างคนต่างดำเนินการผลิต ความสัมพันธ์ยังไม่แน่นแฟ้น แต่สามารถดำเนินวิสาหกิจชุมชนได้ค่อนข้างดี

4. ผลของการศึกษาองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ พบว่า เป็นการจัดการเชิงเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้วัสดุที่มีอยู่ และบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในการวางแผนธุรกิจ เน้นความเอื้ออาทรในการจัดการให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่; การจัดการเชิงเครือข่าย; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the present context and operational problems of the Phrae Provincial's Community Enterprises; 2) to study the principles, theories about the body of knowledge and network's management for sustainable development; 3) to study and analysis the relative systems and success of net work's management towards the sustainable development of the community enterprises; 4) to present the body of knowledge and systems of network's management towards sustainable development. It was mixed method research by using the qualitative with in-depth interview and focus group discussion.

The findings of this research were as follows:

1. The present context of Phrae Provincial's Community Enterprises had implemented very long time. It had adjusted the strategy following the situation change of the country to the present time. It had driven systematically. It had added the income to the entrepreneur and producer in the community both medium and small size. It had problems of production, market, design, distribution, had no information center and the material problems.

2. The overall opinions of member of community enterprise about body of knowledge and network's management for sustainable development of the Phrae Provincial's Community Enterprises were statistically rated at a high level ($\bar{x} = 3.95$).

3. The results of the study of the relative systems and success of network's management towards Phrae Provincial's Community Enterprises for sustainable development were found that there were not network's management systems clearly. It was separate the manufactural implementation, relative systems of network's management were not tight relation but the community enterprises had good implemented.

4. The results of the study the body of knowledge and systems of network's management affected sustainable development of Phrae Provincial's Community Enterprises were found that it was the network's management which was on the way of self-sufficient economy, used local culture way and local material. Moreover, the people in the community had participated in the business planning and it had also helped each other in management for good quality of life.

Keywords: Phrae Provincial's Community Enterprises; Network's Management; Sustainable Development

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดี โดยได้มีการใช้เศรษฐกิจแบบเสรีเป็นกรอบในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตมาเป็นอย่างดี ถึงแม้ในช่วงเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เกิดภาวะวิกฤตขึ้น แต่รัฐบาลไทยก็ได้แก้ไขปัญหาภาวะดังกล่าว จนเศรษฐกิจกระเตื้องขึ้นหลุดจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและสามารถแก้ไขปัญหาจนประสบผลสำเร็จ ต่อมารัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญในการเพิ่มศักยภาพในด้านเศรษฐกิจให้เข้มแข็งและพัฒนาเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนโดยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและศักยภาพ

ท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาขีดความสามารถวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน (Charoernrob, et al., 2012 : 1-5) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง (Promsakha N. Sakolnakorn and Sangkharat, 2013 : 10)

การพัฒนาประเทศในปัจจุบัน องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญในการนำ

ภูมิปัญญาและศักยภาพท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนมีหลายมิติ เพื่อลดปัญหาของวิสาหกิจชุมชนและให้มีแนวทางในการทำงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ขึ้น เพื่อรองรับ การให้การสนับสนุนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และใช้เป็นกรอบทิศทางในการทำงานที่มีความ ชัดเจนมากขึ้น และที่สำคัญพระราชบัญญัติส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนมีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริม ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความ สามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของ วิสาหกิจชุมชนมีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และ พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต ไม่ว่าในระดับใดรวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับสูงขึ้นต่อไป (The Secretary of the Board of Community Enterprise, 2005 : 16) ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและ ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนผ่านเครือข่ายวิสาหกิจเพื่อสังคม วิสาหกิจ ชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาค เอกชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม (วิสาหกิจชุมชน) และความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคม (วิสาหกิจชุมชน) ในแต่ละพื้นที่ เพื่อการสร้าง

องค์ความรู้ รูปแบบการจัดการ เพื่อสร้างความ เข้มแข็งและความยั่งยืนของวิสาหกิจในระยะยาว รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านการส่งเสริม เศรษฐกิจ ชุมชนฐานราก พร้อมทั้งประสานงานกับจังหวัด และท้องถิ่นเพื่อขยายผลจากชุมชนต้นแบบให้มี การนำไปใช้ในชุมชนอื่นๆ อย่างกว้างขวางเพื่อ สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลได้ยุทธศาสตร์ด้าน การแก้ไขปัญหา ความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างการเติบโตจากภายใน (National Economic and Social Development Plan, No.12 (2017-2022), 2017 : 81)

จากการศึกษาเบื้องต้นของคณะผู้วิจัย พบว่า ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนยังขาดการรวม กลุ่มกันเป็นเครือข่ายที่จะเอื้อต่อการดำเนินงานให้ ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยรูปแบบ การบริหารจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจ ชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการแข่งขันเชิงพาณิชย์ ในเขตจังหวัดอุดรดิตถ์ (Irawat Chomraka, et al., 2011 : 39-55) พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ภาคเหนือโดยเฉพาะในเขตจังหวัดอุดรดิตถ์ การดำเนินงานยังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการ เช่น การผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การตลาด การจัดจำหน่าย การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และขาด การรวมกลุ่มกันแบบเครือข่าย จึงทำให้การดำเนินงานของกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง การทำงานยังไม่เป็น ระบบและไม่ยั่งยืน นอกจากนี้สำนักงานเกษตร จังหวัดพิษณุโลก ได้วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) กรมส่งเสริม การเกษตร และหน่วยงาน ภาครัฐให้ความสำคัญต่อการส่งเสริม และสนับสนุน

วิสาหกิจชุมชนน้อย ไม่จริงจัง และแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและต่อเนื่อง 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาคีหลายหน่วยงาน และมีการใช้ชื่ออื่นในการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกันทำให้เกิดการสับสนและเข้าใจผิดระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน 3) วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และยังต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภายนอก 4) หน่วยงานภาคีในระดับ อำเภอ จังหวัด ยังทำงานแบบไม่บูรณาการและยังไม่เห็นความสำคัญ เนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นงานของกรมส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจดทะเบียนเพื่อรับการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีได้ประกอบกิจกรรมอย่างแท้จริง และต่อเนื่อง (Phitsanulok Provincial Agricultural Extension Office, 2011 : 54)

จังหวัดแพร่ มีประชากรเป็นผู้มีอาชีพจากการเกษตร และการประมง ร้อยละ 40.3 ของผู้มีงานทำ และรองลงมา มีอาชีพเกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าร้อยละ 18.2 ของผู้มีงานทำ (Phrae Provincial Agricultural Extension Office, 2011 : 7) ถึงแม้จังหวัดแพร่จะเป็นจังหวัดที่เล็ก แต่ในด้านเศรษฐกิจของจังหวัด มีความเจริญเติบโตเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแพร่ ได้มีวิสัยทัศน์ที่ว่า เมืองแพร่ที่น่าอยู่

ประตุล้านนา เศรษฐกิจก้าวหน้า ประชาสุขใจ และยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้กล่าวถึงการส่งเสริมอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และขยายผลโครงการตามแนวพระราชดำริ โดยได้มีกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาสินค้าด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าวิสาหกิจชุมชนให้มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างมูลค่าให้กับสินค้าพร้อมทั้งเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ส่งเสริมความรู้ด้านประชาสัมพันธ์การตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และเพิ่มรายได้ (Phrae Provincial Agricultural Extension Office, 2011 : 8) สอดคล้องกับงานของอังยูรีกุล และคณะ (Augyurekul, et al., 2007 : 84) ได้ศึกษาวิจัยการประเมินศักยภาพการพัฒนาของจังหวัดแพร่ กล่าวว่า จังหวัดแพร่มีศักยภาพของทุน 5 ด้าน คือ ทุนทางธรรมชาติ เศรษฐกิจมนุษย์ สังคม และการเงิน ทั้งนี้พบว่า จังหวัดแพร่มีศักยภาพในทุกสาขา

แต่อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูป หม้อฮ่อม ผ้าทอมือ และเครื่องจักสานก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค คือ 1. ปัญหาด้านการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และ 2. ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่และระบบการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (Phrae Provincial Agricultural Extension Office, 2011 : 58) หากวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน ให้มากขึ้นอีกทั้งจังหวัดแพร่ก็มีศักยภาพของทุนที่ดีอยู่แล้วปัญหาต่างๆ จากการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ก็จะได้รับการพัฒนา

และมีความเจริญรุ่งเรืองประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีระบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจที่ดีและสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

จากความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าว สมควรที่จะต้องศึกษาวิสาหกิจชุมชนเมืองแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางในการสนองนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ แผนที่ 12 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจจังหวัดแพร่เกิดความเข้มแข็ง สร้างฐานเศรษฐกิจให้มั่นคงทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และเกิดเครือข่ายที่เข้มแข็งและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศึกษาศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods Research) (Koenchai, 2016 : 297-314) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

ขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จะแบ่งกิจกรรมออกเป็น 5 ระยะได้แก่

ระยะที่ 1 (ศึกษาบริบท สภาพปัจจุบัน ปัญหา และเอกสาร) วิสาหกิจชุมชนในการสร้างเสริมอาชีพ เพื่อทำความเข้าใจบริบทสภาพปัจจุบัน ปัญหาวิสาหกิจชุมชน ที่ดำเนินการจัดการวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาอย่างยั่งยืน ผ่านเอกสาร ลงพื้นที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนนโยบายและการขยายองค์ความรู้

ระยะที่ 2 (การศึกษาเชิงพื้นที่และการสำรวจ) ในจังหวัดแพร่ทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจไม้แปรรูป ผ้าทอ หม้อห้อม และจักสาน เพื่อทำความเข้าใจองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถขับเคลื่อนการทำงานเชิงเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังรวมถึงระบบความสัมพันธ์ และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งองค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ โดยมีองค์กรพระพุทธศาสนา องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชนสู่การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 3 (สรุปผลการศึกษาเชิงพื้นที่) มุ่งเน้นการบูรณาการและการสรุปผลการดำเนินโครงการพัฒนาใน 4 กลุ่ม ตลอดจนผลการศึกษารายประเด็น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการเชิงเครือข่ายด้านวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่

ระยะที่ 4 (การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในฐานะปัจจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจริยธรรมทางสังคมไทย) ทั้ง 4 กลุ่มในจังหวัดแพร่ และถ่ายทอดองค์ความรู้ในลักษณะสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวิสาหกิจชุมชนในการบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ระยะที่ 5 (สรุปผลการศึกษา) ประเมินและทบทวนการดำเนินงาน จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย) การเผยแพร่องค์ความรู้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ ทั้ง 4 กลุ่ม ทั้งเอกสาร CD แผ่นพับ โปสเตอร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantity Research) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) โดยเก็บข้อมูลจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ทั้ง 4 กลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้

โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

1. บริบท สภาพปัจจุบันของวิสาหกิจไม้แปรรูปจังหวัดแพร่เป็นเมืองไม้สัก ดำเนินอย่างเป็นรูปแบบมาอย่างยาวนาน มีการปรับกลยุทธ์ของอุตสาหกรรมไม้สักตามสภาพและสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนไป สามารถขับเคลื่อนการผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้สักสู่ตลาดได้อย่างเป็นระบบ เพิ่มมูลค่า รวมถึงการสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการ ปัจจุบันผู้ประกอบการและผู้ผลิตในชุมชนทั้งขนาดกลางและขนาดเล็ก วิสาหกิจหม้อห้อมเป็นเศรษฐกิจในครัวเรือน ทำเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมมีลักษณะที่เป็นการค้าขายทั้งค้าปลีกและค้าส่ง วิสาหกิจผ้าทอชาวไทยภาคเหนือจะมีวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดกันต่อคือการทอผ้า ซึ่งมีมานานเป็นการทอผ้าฝ้ายส่วนใหญ่ทอเป็นผ้าชิ้นที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และผ้าชิ้นที่ต่อตีนจก วิสาหกิจเครื่องจักสานใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้สร้างขึ้นด้วยกันเรียนรู้จากกันและกัน โดยใช้วัสดุจากไม้ไผ่มีการพัฒนารูปแบบ และมีการรวมกลุ่มกันคิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ส่วนปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่พบว่า ปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ ส่วนมากเป็นปัญหาการผลิต การตลาด การออกแบบ การจำหน่าย การไม่มีศูนย์ข้อมูลแลกเปลี่ยนข่าวสาร การด้านวัสดุไม่พอเพียง

2. องค์ความรู้การจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า วิสาหกิจผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูปผ้าทอ และเครื่องจักสานจังหวัดแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจหม้อห้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. ระบบความสัมพันธ์ของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูปผ้าทอ หม้อห้อม และเครื่องจักสานจังหวัดแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นยังไม่มีระบบการจัดการเครือข่ายที่ชัดเจน ยังเป็นลักษณะที่เป็นแบบต่างคนต่างดำเนินการผลิต ความสัมพันธ์ยังไม่แน่นแฟ้น แต่สามารถดำเนินวิสาหกิจชุมชนได้ค่อนข้างดี

4. องค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ พบว่า เป็นการจัดการเชิงเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง นำเอาวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ใช้วัสดุที่มีอยู่ และบุคลากรที่อาศัยในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในการวางแผนธุรกิจ เน้นความเอื้ออาทร ซึ่งกันในการจัดการให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ ทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ ไม้แปรรูป ผ้าทอ

เมืองแพร่ หม้อห้อม และเครื่องจักสานจังหวัดแพร่ มีต้นกำเนิดจากการที่คนในชุมชนได้รวมตัวกันผลิตใช้ในครัวเรือนมาก่อน ต่อมาขายการผลิตมากขึ้น และได้ทำการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจนขยายเติบโตมา อาศัยทุนส่วนตัวเป็นเบื้องต้น แต่อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ทั้ง 4 กลุ่มก็มีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ปัญหาการด้านแหล่งทุน ด้านตลาด ด้านการรวมกลุ่ม ด้านส่งเสริมข้อมูลข่าวสาร ด้านการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ด้านการส่งเสริมการผลิตในมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (Promsakha N. Sakolnakorn and Sangkharat, 2013) ได้กล่าวว่า ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา มีปัญหาด้านการตลาด ด้านบัญชีและการเงิน ด้านการผลิต ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และต้นทุนการผลิต

2. จากผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแพร่ต่อองค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจากผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจไม้แปรรูป ผ้าทอ เมืองแพร่ และเครื่องจักสานจังหวัดแพร่ต่อองค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก อภิปรายได้ว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นผลดี

ต่อการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสุทิตย์ อาภากร (Phramaha Suthit Apakaro, 2004 : 18-50) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายว่า ความเป็นเครือข่ายสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัย และการแลกเปลี่ยนความรู้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับณมล นิราทร (Nirathon, 2003 : 21) กล่าวว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายที่สมบูรณ์นั้น ขั้นตอนการทำกิจกรรมร่วมกันในเมื่อเครือข่ายรู้สึกว่าได้ประโยชน์จากการเป็นเครือข่าย ความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อาจนำไปสู่การขยายตัวขยายกิจกรรม หรืออาจจะเกิดการลงทุนเพื่อดำเนินการจัดตั้งองค์กรใหม่ร่วมกัน ส่วนความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หม้อห้อมต่อองค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง อภิปรายได้ว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ให้เกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกันอยู่ในระดับปานกลาง เพราะสมาชิกวิสาหกิจหม้อห้อมต่างคนก็ต่างผลิตกันเอง การรวมกลุ่มในด้านการจัดการเชิงเครือข่าย จึงไม่มีมากเท่าที่ควร

3. จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์ และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน มีระบบความสัมพันธ์ของการจัดการ

เชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูปและหม้อห้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ยังไม่มีระบบที่ชัดเจน เนื่องจากการจัดการเชิงเครือข่ายที่ยังไม่มีการวางแผนในการจัดการเชิงเครือข่ายให้มีระบบอย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่า วิสาหกิจผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูปต่างคนต่างทำในการจัดการ การจัดการความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนยังไม่ได้นำมาปรับประยุกต์ใช้เท่าที่ควร

ส่วนระบบความสัมพันธ์ของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่และเครื่องจักสานจังหวัดแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น มีระบบความสัมพันธ์ของการจัดการเชิงเครือข่ายที่ชัดเจน แต่เป็นการปฏิสัมพันธ์เฉพาะในระดับกลุ่มตนเองเท่านั้น การจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่ นั้น ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง หากจะทำให้การประกอบการวิสาหกิจเครื่องจักสานจังหวัดแพร่ มีความสำเร็จในแง่ของการจัดการเครือข่ายเพื่อเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มากขึ้น สมาชิกวิสาหกิจจักสานจังหวัดแพร่ ควรขยายการสร้างภาคีเครือข่ายให้มากขึ้น อีกทั้งให้ภาครัฐและเอกชน ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประสานงาน ดำเนินงาน ในด้านการเพิ่มแหล่งเงินทุน และการหาแหล่งตลาดใหม่

4. องค์ความรู้ และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ของวิสาหกิจไม้แปรรูป ผ้าหม้อห้อม ผ้าทอเมืองแพร่ และเครื่องจักสานจังหวัดแพร่ นั้น เป็นการจัดการเชิงเครือข่ายที่ตั้งอยู่

บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีอยู่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นำเอาวัสดุที่มีอยู่ในจังหวัดแพร่ และบุคลากรที่อาศัยในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในการวางแผนธุรกิจ การเอื้ออาทร การเคารพซึ่งกันและกันในการจัดการและให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเป็นปัจจัยพื้นฐาน

หากจะทำให้ระบบการจัดการเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นนั้น ควรมีการเชื่อมโยงจากหน่วยงานภายนอกวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้นทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ในด้านการจัดทำระบบเครือข่ายเน็ตเวิร์คให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยทั้งปัจจัยภายในวิสาหกิจชุมชนและปัจจัยภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับขมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนำชู (Pongprayong and Chantaranamchoo, 2013 : 108-120) ได้กล่าวว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอก ปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยการบริหารองค์กร สามารถทำนายแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกันได้ร้อยละ 76.70 นอกจากนี้ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (Promsakha N. Sakolnakorn and Sangkharat, 2013) ได้กล่าวว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงาน

สำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
ควรมีการขยายเครือข่ายให้มากขึ้น โดยนำเอาหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สมาชิกในชุมชนต่างจังหวัด และหน่วยงานอื่นมาบูรณาการให้มากขึ้นเน้นการสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงาน
2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ
พัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ พัฒนาสังคมและมนุษย์จังหวัดแพร่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่ เกษตรจังหวัดแพร่ ตลอดจนคณะสงฆ์จังหวัดแพร่ สามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นกรอบในการกำหนดแนวนโยบายจัดการเครือข่ายเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
ควรศึกษาเชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

References

- Augyureekul, N., et al. (2007). An Evaluation of Development Potential of Phrae Province. *Applied Economics Journal*, 14(1), 83-95.
- Chadakarn Charoernrob, C., et al. (2012). Community Enterprise Development as the Sufficient Economy. *Research and Development News Document*, 11(124), 1-5.
- Chomraka, I., et al. (2011). A Communities Enterprises Marketing Network Management Model for Increasing the Quality of commercial Competition in Uttaradit Province. *Area Based Development Research Journal*, 3(5), 39-55.
- Koenchai, N. (2016). Mixed Research Methodology: The Third Research Methodology. *Dhammathas Academic Journal*, 16(2), 295-313.
- National Economic and Social Development Plan, No.12 (2017-2021). (2017). *Office of the National Economic and Social Development Board*. Office of the Prime Minister.
- Nirathon, N. (2000). *The Work Network-Making : Considerations*. Bangkok : Thammasat University.
- Phramaha Suthit Apakaro. (2004). *The Knowledge Nature and Management Network*. Bangkok : Duan Publication.
- Phitsanulok Provincial Agricultural Extension Office. (2011). *Data Report of Phitsanulok Provincial Community Enterprise*. Farmers Promotion and Development Group. Phitsanulok Agriculture Office : Photocopy.
- Phrae Provincial Agricultural Extension Office. (2011). *Data Report of Phrae Provincial Community Enterprise*. <http://www.sceb.doe.go.th/Documents/datachw/pdf>. (Accessed 10 June 2016).
- Poungprayong, K. and Chantaranamchoo, N. (2013). The Development Approach of Small and Micro Community Enterprise Processing and Product Group Samutsongkram Province. *Silapakorn Educational Research Journal*, 5(1), 108-120.
- Promsakha N. Sakolnakorn, T. and Sangkharat, U. (2013). Development Guidelines for Small and Micro Community Enterprises in Songkhla Lake Basin. *Department of Educational Foundation*. Faculty of Liberal Arts : Prince of Songkla University.

